

МІХНОВСЬКИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ

Міхновський Микола Іванович (19(31). 03. 1873, с. Турівка Прилуцького повіту Полтавської губернії, нині Згурівського району Київської області – 03.05.1924, Київ) – громадсько-політичний діяч, ідеолог самостійницької течії в українському русі початку ХХ ст., адвокат, публіцист, видавець. Очолював [українську комісію Харківської громадської бібліотеки](#) у 1906–1912 рр. Гласний Харківської міської думи (1910–1914).

Народився в сім'ї сільського священника.

У 1895 р. закінчив юридичний факультет Університету Святого Володимира у Києві (нині Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка), після чого займався адвокатською практикою – спочатку в Києві, від 1899 р. до початку Першої світової війни у Харкові. Найчастіше захищав членів нелегальних українських партій і організацій, простих селян. Виступаючи в судах, прагнув вести процес українською мовою, за що неодноразово притягався до дисциплінарної відповідальності. Водночас брав активну участь в українському політичному русі. Під час навчання був членом молодіжної таємничої організації «Братство тарасівців»; відіграв провідну роль у розробленні її програми «Credo молодого українця», де визначено мету – створення нової національної ідеології та відновлення самостійної Української Соборної Держави. Наприкінці 1901 р. – на початку 1902 р. став співзасновником і одним із лідерів Української народної партії, що мала на меті боротьбу за незалежність України; написав «Десять заповідей УНП» і програму партії, у яких виклав основні засади й ідеологію українського націоналізму.

Значне місце в життєписі М. І. Міхновського, насамперед харківського періоду, посідає громадська та культурницька діяльність. Вагомим епізодом є ініціативна праця М. І. Міхновського на ниві Харківської громадської бібліотеки (ХГБ; нині Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка). У 1906 р. він очолив бібліотечну українську комісію, покликану керувати новоутвореним українським відділом – спеціалізованим підрозділом літератури українською мовою та іншомовних видань про Україну. Перебуваючи на цій посаді до 1912 р., він доклав багато

зусиль для розвитку українознавчого напрямку діяльності книгозбірні, насамперед – для поповнення її фонду українськомовними та українознавчими виданнями. Задля цього на загальних зборах членів ХГБ він відстоював питання фінансування надходжень до українського відділу, був співорганізатором вечорів і концертів, збори від яких призначалися на потреби відділу, вносив особисті пожертви. До роботи в комісії залучив багатьох однодумців, а також своїх племінників О. В. Міхновського (голова української комісії в 1913–1914 рр.) та О. Я. Совачеву. У 1912–1913 звітному році залишив посаду голови, проте, до середини 1914 р. залишався у складі комісії. У 1911 р. М. І. Міхновський був у числі гласних Харківської міської думи, які ініціювали присвоєння українському відділу ХГБ імені Т. Г. Шевченка (з одноразовою виплатою 300 рублів і щорічною субсидією від міського самоврядування – 50 рублів). Під час його головування був укладений і виданий «Каталог книжок українською мовою Харківської громадської бібліотеки» (1912, укладач [П. Г. Мокроус](#)).

Усі культурні ініціативи М. І. Міхновського були спрямовані на поширення української ідеї, захист українського слова, вшанування пам'яті діячів української культури. Зокрема він читав лекції з української літератури та викладав українську мову членам Харківського товариства взаємодопомоги працюючих жінок (1905); пропонував видання збірника думок видатних учених і громадських діячів з приводу заборони української мови у школах (1909); відстоював оздоблення фасаду Харківського художнього училища в українському стилі (1911); входив до складу думської комісії зі спорудження пам'ятників українським діячам (1913); виніс на розгляд міської думи пропозицію про перейменування вул. Конторської (на якій мешкав сам) на вул. ім. М. Л. Кропивницького (1914); був співорганізатором і учасником кількох вечорів пам'яті Т. Г. Шевченка та М. В. Лисенка. Був засновником часописів «Самостійна Україна» (1905), «Хлібороб» (1905), «Запоріжжя» (1906), «Слобожанщина» (1906), «Сніп» (1912). Співзасновник Українського літературно-художнього етнографічного товариства ім. Г. Квітки-Основ'яненка (1912–1917), Третього харківського товариства обопільного кредиту (1910–1917), Харківського товариства «Родина» (1907). Член Харківського юридичного товариства (1909–1914).

З початком Першої світової війни був мобілізований до армії. У роки Української революції став одним із лідерів Української демократичної хліборобської партії, співфундатором українського війська. Під час урядування гетьмана П. Скоропадського перебував в опозиції до влади. Після

початку протигетьманського повстання 1918 р. виступав за примирення П. Скоропадського і Директорії Української Народної Республіки та утворення коаліційного кабінету при збереженні гетьманату. Спільно із хліборобами-демократами розробляв план усунення від влади Директорії УНР. У 1919 р. відійшов від політики, деякий час жив на Кубані, учителював, працював у кооперації. У 1924 р. повернувся до Києва, був заарештований ДПУ УСРР, після кількох днів допитів його відпустили на волю. Наступного дня після звільнення наклав на себе руки; обставини смерті остаточно не з'ясовані.

У радянський час ім'я М. І. Міхновського було викреслено з української історії та повернулося лише зі здобуттям Україною незалежності. Нині його діяльність харківського періоду, зокрема і в складі [української комісії ХГБ](#), дедалі частіше згадується в історичних дослідженнях українського національного руху початку ХХ ст. З нагоди 150-річчя від дня народження видатного громадського діяча фахівцями відділу «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка створено віртуальний науково-просвітницький проєкт [«Микола Міхновський і Харківська громадська бібліотека у світлі публікацій»](#).

Праці

Міхновський Микола. Суспільно-політичні твори / Микола Міхновський. Київ, 2015. 462 с.

Джерела

1. Бойко О. Д. Міхновський Микола Іванович // Енциклопедія історії України. Київ, 2009. Т. 6. С. 766.
2. Гай-Нижник П. П. Міхновський Микола Іванович // Енциклопедія Сучасної України. Київ, 2019. Т. 21. С. 203–204.
3. Отчет Харьковской общественной библиотеки за ... год ее существования (с 1-го октября ... года по 1-е октября ... года). Харьков, 1906–1915.
4. Турченко Ф. Г. Микола Міхновський : життя і слово. Київ, 2006. 318 с.
5. Микола Міхновський і Харківська громадська бібліотека у світлі публікацій : науково-просвітницький проєкт. URL: <https://sites.google.com/view/mikhnovskiy-i-khhb>.

Дмитрієва Олена Миколаївна